

gent: zoveel stad

Westerbegraafplaats

**Themawandeling:
Eerste Wereldoorlog**

(voor volwassenen)

Beste Gentenaar,

De voorbije jaren werden onze bekende, stenen begraafplaatsen geleidelijk getransformeerd tot groene begraafplaatsen, oases van rust in onze drukke stad. Met deze wandelingen hopen we u te kunnen verleiden om onze begraafplaatsen te bezoeken. Gent telt er 18, met in totaal 90.000 graven.

Al die graven zijn stille getuigen van het verleden. Enkele zijn bekend vanwege de beroemde Gentenaars die erin rusten of om hun monumentale kunstwerken. Andere graven lijken op het eerste gezicht dan weer erg gewoon, terwijl er een heel verhaal achter de grafzerk schuilt. Met deze wandeling wekken we de verhalen achter al die grafstenen weer tot leven.

Het thema is de Eerste Wereldoorlog, die meer dan 100 jaar geleden begon.

Duizenden vaders en zonen verlieten toen hun families om te gaan vechten aan het front. Vier jaar lang waren geweld, angst en honger hun deel. Mannen, vrouwen en kinderen moesten op de vlucht slaan omdat huizen, scholen en dorpen waren vernield.

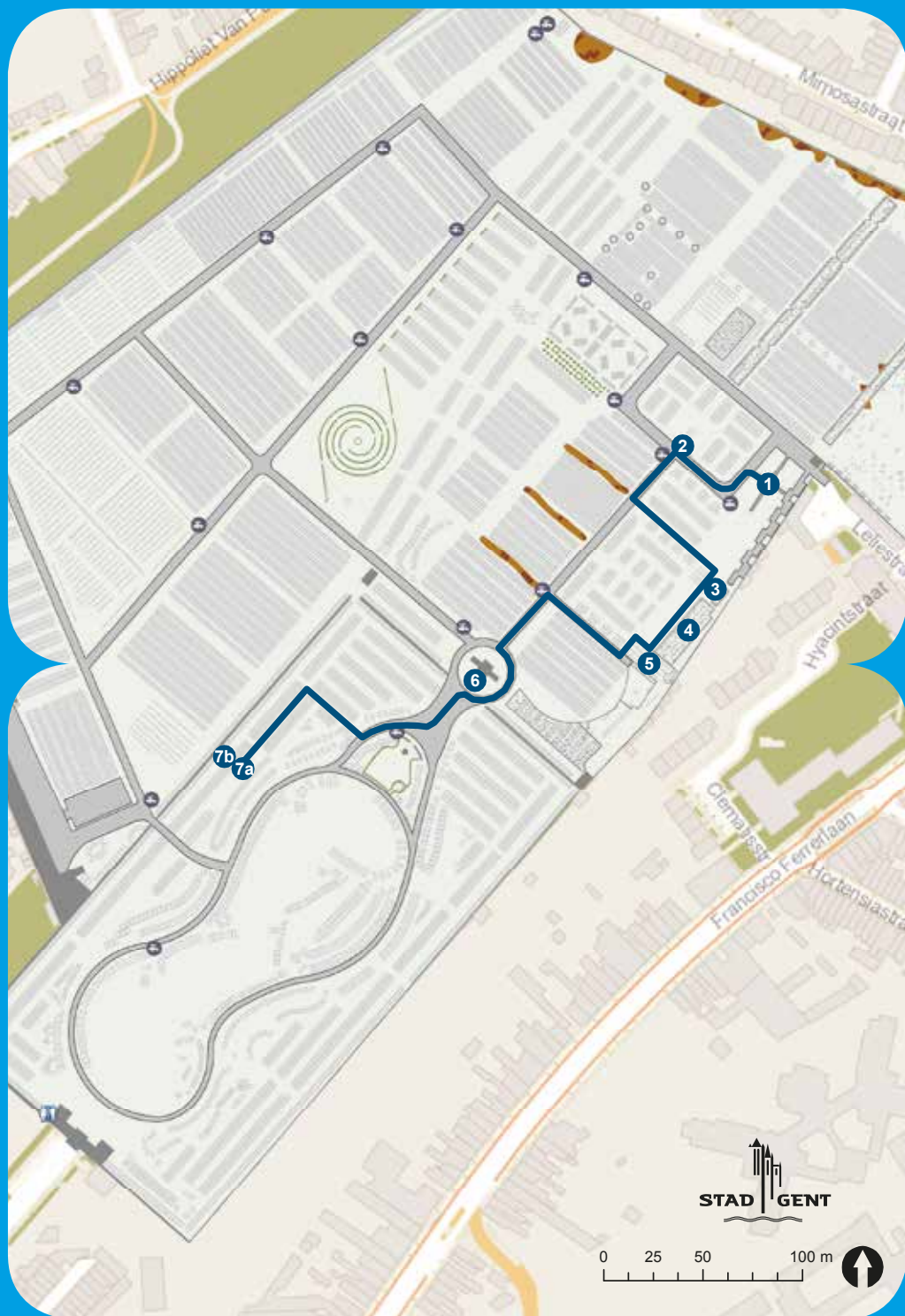
Deze wandeling belicht enkele verhalen van buitenlandse soldaten die hier ver van huis stierven, maar ook van Gentse soldaten, een Gentse spionne en gewone burgers.

Wilt u op de hoogte blijven van nieuwe themawandelingen? Hou dan de website www.begraafplaatsen.gent.be in de gaten. U vindt er ook algemene informatie over de Gentse begraafplaatsen.

Met dank aan An Hernalsteen voor het samenstellen van deze wandeling, en iedereen die hieraan meewerkte.

Sofie Bracke
Schepen Burgerlijke Stand en Protocol
Stad Gent

Stop 1

Westerbegraafplaats Burgerslachtoffers

Op dit plein werden de burgerslachtoffers bijgezet. Zowel mensen die bij geallieerde bombardementen om het leven kwamen, als mensen die door de Duitsers wegens spionage gefusilleerd werden, vonden hier een laatste rustplaats.

Het perk lag er een halve eeuw na het beëindigen van WO I verkommerd en verlaten bij omdat de graven door de nabestaanden niet meer onderhouden werden. Grafmonumenten stonden schots en scheef of waren gebroken. De Stad Gent besliste om de graftekens te vervangen door een kleine gedenkzuil omringd door tekstpanelen met daarop de namen van de mensen die hier begraven liggen.

Marie Prudence de Smet

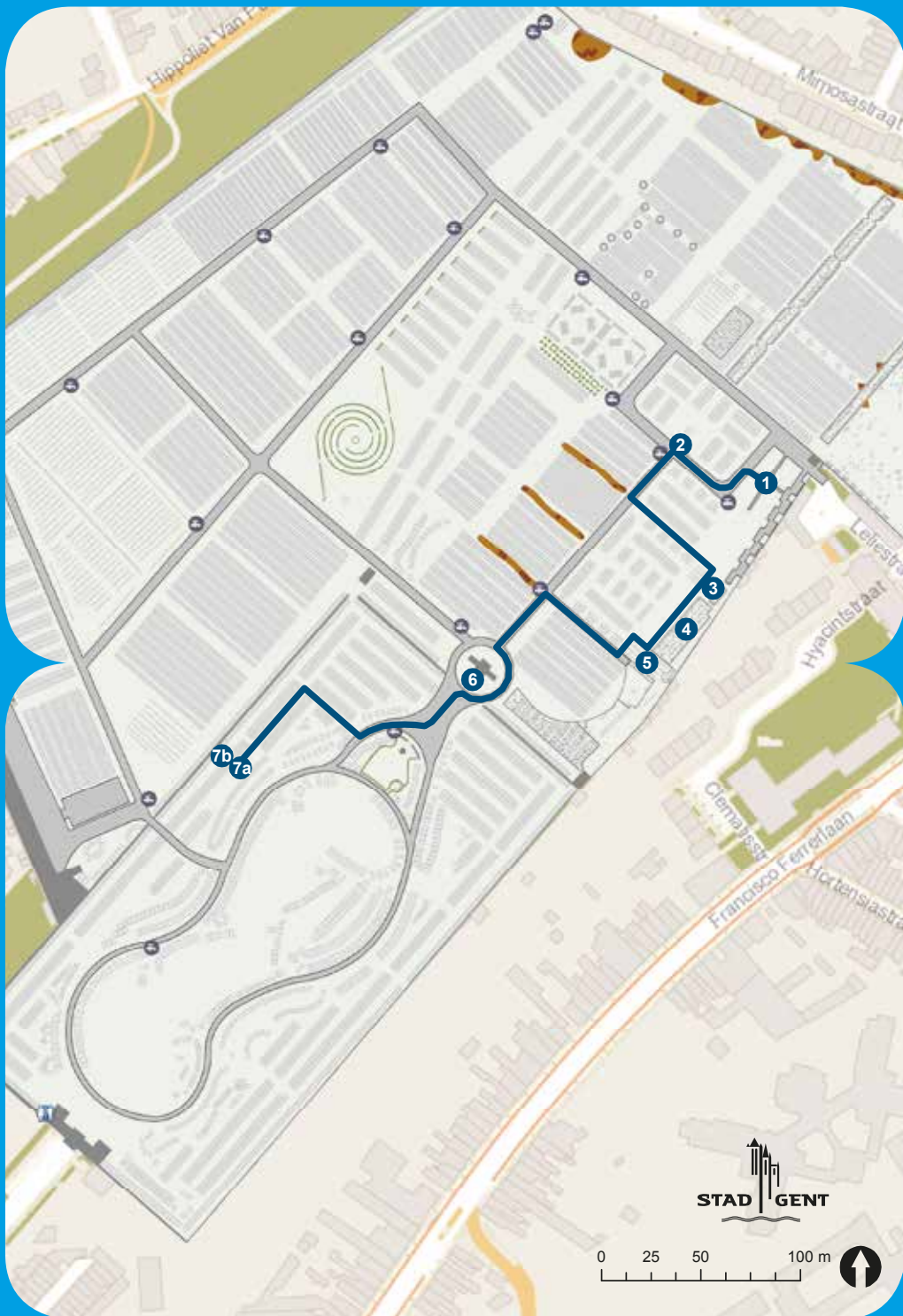
Marie Prudence de Smet is een van de slachtoffers die hier worden herdacht. Zij zag op 8 maart 1873 het levenslicht in Destelbergen en trouwde als jonge vrouw met Pierre Prenen, een scheepsmachinist. Tijdens de oorlog was hij als Belgisch soldaat actief aan het front. Marie droeg ook haar steentje bij. In december 1915 baatte ze in de Dampoortstraat een café uit. Van daaruit werd ze ingeschakeld bij het Britse spionagenetwerk Pégoud. De herberg fungeerde als brievenbus voor de verschillende koeriers. Maries vroegere dienstmeisje ging echter bij de Duitsers klikken en speelde drie namen door, waaronder die van Marie de Smet. In maart 1917 werd het trio gearresteerd en op 3 juli ter dood veroordeeld. Op 15 september 1917, om 7 uur 's morgens, werd Marie gefusilleerd op het executieterrein aan de Offerlaan.

Begin 1921 bevestigde de Oost-Vlaamse afdeling van het 'Vaderlandsch Verbond der gewezen Politieke Gevangenen' een herdenkingsplaat aan Maries vroegere woonhuis in de Dampoortstraat. In 1926 opende de vzw 'Le foyer de la femme' het rusthuis 'Maison Marie Prudence de Smet' aan de Sterre (nu rusthuis Avondsterre).

Het monument voor alle Gentse doden van 1914-1918, gerealiseerd door beeldhouwer Olivier Piette, was een initiatief van de Nationale Strijdersbond, de Vriendenkring der Officieren en de Nationale Vereniging der Invaliden. Het werd onthuld, in aanwezigheid van koning Albert I, op 26 oktober 1924.

Een levensgrote, bronzen vrouwenfiguur eert de doden. Ze draagt op haar rechterarm een soldatenhelm met lauwertak. Op de sokkel bevindt zich een rechthoekige, bronzen reliëfplaat. Een zittende, naakte man met schild betreft zijn strijdmakers.

Stop 2

Westerbegraafplaats Zeppelin LZ37

In de late namiddag van 6 juni 1915 verliet de zeppelin LZ37, met aan boord een negenkoppige bemanning, zijn thuisbasis Sint-Agatha-Berchem. Onder de bekwame leiding van Otto van der Haeghen en Kurt Ackermann zette de kolos resoluut koers naar zijn doelwit: Londen. Door een koppige mist boven de Noordzee moesten de mannen hun missie echter voortijdig afbreken. De bommen bestemd voor de Britse hoofdstad dropten ze boven de spoorweginstallaties van Calais. Het gevaarte was nu klaar om de thuisreis aan te vatten maar verloor meer en meer hoogte en kreeg uiteindelijk de toestemming om op de basis van Gontrode te landen.

Graf van Reginald Warneford

Op 7 juni rond één uur 's nachts steeg de Engelse waaghals Reginald Warneford met zijn vliegtuig op in Veurne. Boven Gent kwam het tot een treffen tussen de logge Duitse 'vliegende sigaar' en de wendbare 'vliegende doodskist' van de Brit.

Rond halfdrie 's nachts deed een enorme knal de slapende Gentenaren uit hun bed daveren. De hemel boven Sint-Amandsberg gloeide geelrood toen de Duitsers uit de lucht werden gehaald. Ramptoerisme is van alle tijden.

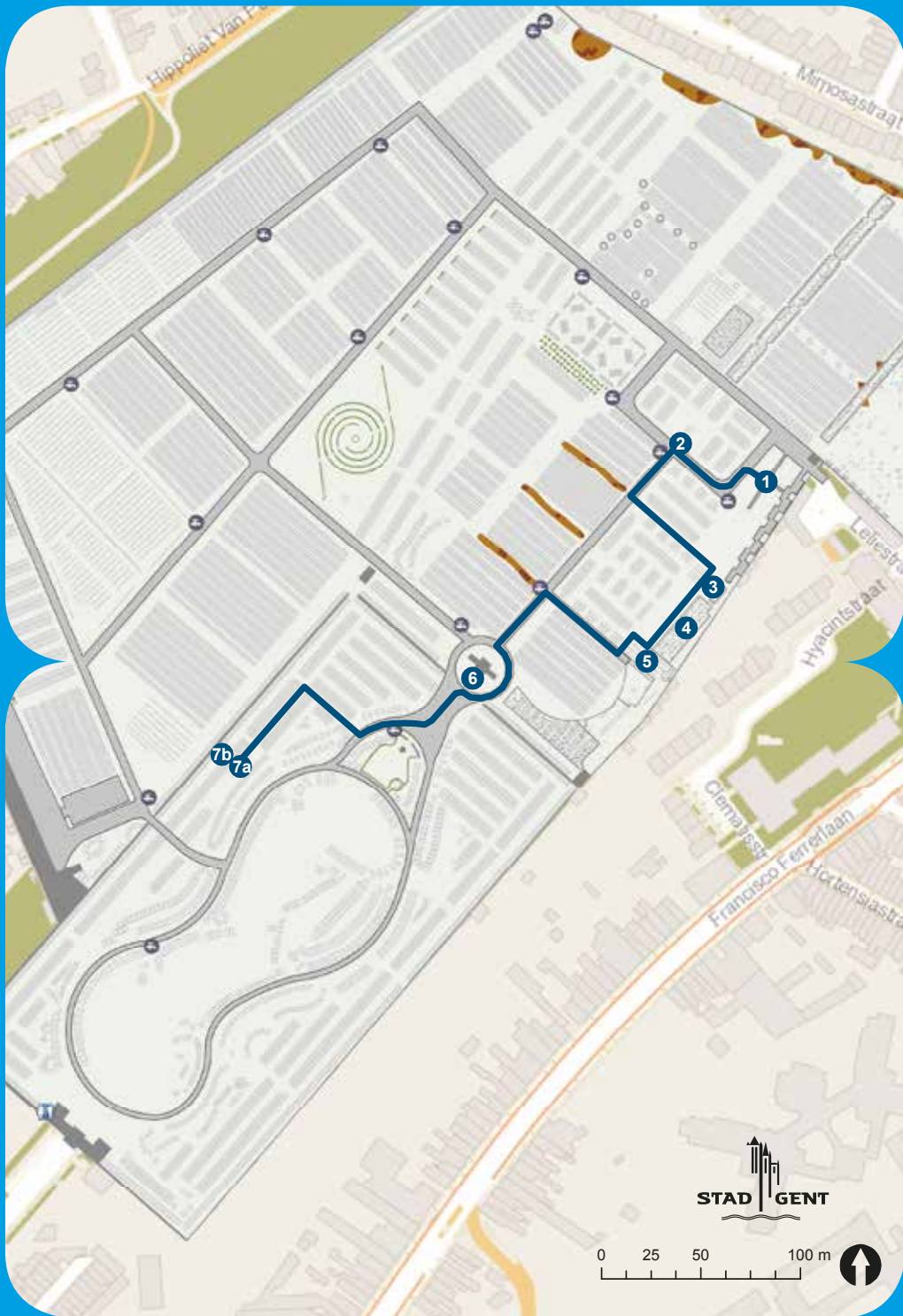
Van overal stroomden kijklustigen en souvenirjagers toe. De plaats van het onheil was makkelijk te herkennen aan het spoor van brandende, verwrongen stukken metaal dat tussen het begijnhof en het klooster van de Visitatie liep. Van de 9 bemanningsleden van de Duitse zeppelin overleefde alleen stuurman Alfred Mühler de tragedie. De 8 anderen kregen een laatste rustplaats op de Westerbegraafplaats, onder houten kruisjes.

De Duitse overheerser wilde een groots gedenkmonument laten maken om zijn helden te eren. De beroemde architect en hoogleraar aan de kunstacademie van Düsseldorf Wilhelm Kreis, die zijn sporen al had verdiend met zijn Bismarcktorrens, kreeg de opdracht toegewezen. De bemanningsleden werden rond het monument geschikt, tot ze in 1956 werden overgebracht naar een begraafplaats in Vladslo. Otto en Kurt bleven op hun privéterreintje liggen, geruggensteund door het monument.

Reginald Warneford kon niet lang nagenieten van zijn triomf. Op 17 juni 1915, nauwelijks tien dagen na zijn waagstuk, vloog hij zich te pletter tijdens een testvlucht. Hij werd met veel luister ten grave gedragen op Brompton Cemetery in Londen.

Bemanning LZ37

Fusilier marin

Stop 3

Westerbegraafplaats

Fransen, Italianen, Russen en Wit-Russen

Op 7 oktober 1914 verlieten 2 brigades Franse mariniers onder leiding van admiraal Ronarc'h Parijs. Via Duinkerke en Torhout spoorden ze richting Antwerpen om daar de Belgische troepen te versterken. Vele van deze marinesoldaten, overwegend Bretoenen, waren erg jong. Sommigen moesten hun 17de verjaardag nog vieren. Daarom werden ze door de andere soldaten een beetje smalend 'les demoiselles au pompons rouge' genoemd, naar het ronde zeemansmutsje dat ze droegen met bovenop een rode pompon. Toen ze op 8 oktober Gent bereikten, was de fortengordel die Antwerpen verdedigde aan het afbrokkelen. De plannen werden gewijzigd en de Fransen werden in de Leopoldskazerne ingekwartierd. De volgende dag zouden ze in Melle de Belgische strijdkrachten, die zich richting IJzer terugtrokken, beschermen.

Monument voor de Fransen in Melle

Krijgsgevangenen

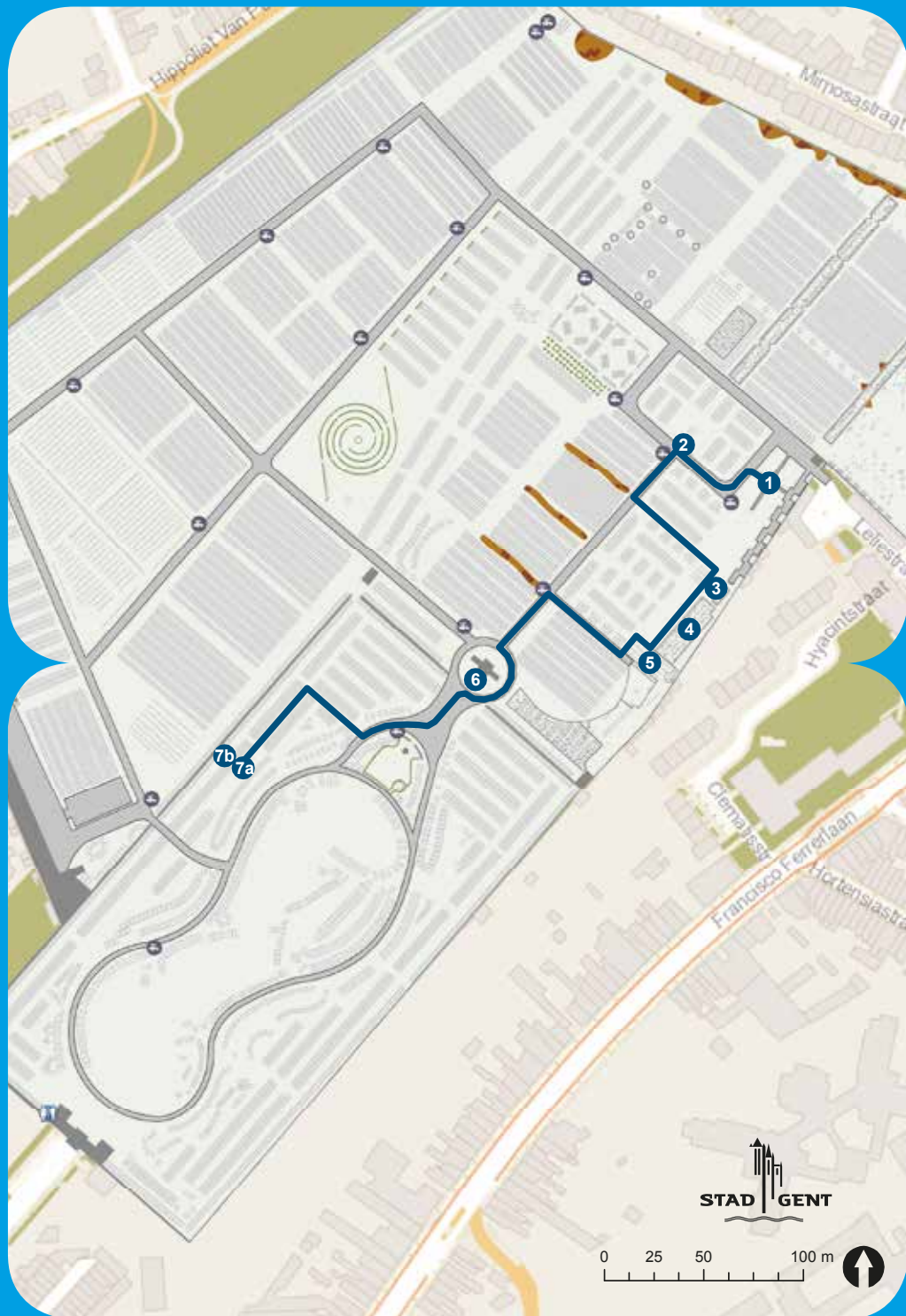
Een deel van het tweede regiment, onder het bevel van commandant Varney, nam een positie in tussen Kwatrecht en Gontrode. Rond 11 uur brandde de strijd los. Tot 18 uur werd er bijna onafgebroken heen en weer geschoten en de soldaten slaagden erin de Duitse opmars kort tegen te houden. Rond 21 uur begon het vuren opnieuw. Commandant Varney besloot zijn manschappen niet nodeloos te laten afslachten en trok zich terug achter de spoorwegberm in Melle. 'Pompon rouge' Alfred Barbin (rij 1 – graf 2), afkomstig uit Salles-sur-mer, liet er het leven. Op 11 oktober was de strijd beslecht, een dag later marcheerden de Duitsers Gent binnen.

De slag om Caporetto (in het huidige Slovenië), die van 24 oktober tot 9 november 1917 plaatsvond, is een zwarte bladzijde uit de Italiaanse geschiedenis. Tijdens de zware gevechten sneuvelden zo'n 11.000 Italiaanse soldaten en raakten er meer dan 20.000 gewond. Massaal veel soldaten gaven zich over. Op die manier kwamen ongeveer 275.000 Italianen in krijgsgevangenschap terecht.

Het lot van de Russische krijgsgevangenen was weinig benijdenswaardig. Ondervoed en sjofel gekleed moesten ze de zwaarste karweien opknappen. Na de Oktoberrevolutie van 1917 ondertekenden de bolsjewieken en Duitsland op 3 maart 1917 de vrede van Brest-Litovsk, waarbij Wit-Rusland werd afgestaan aan het nog altijd door Duitsland bezette Polen. De Russische krijgsgevangenen mochten naar hun vaderland terugkeren. De Wit-Russen bleven in Gent.

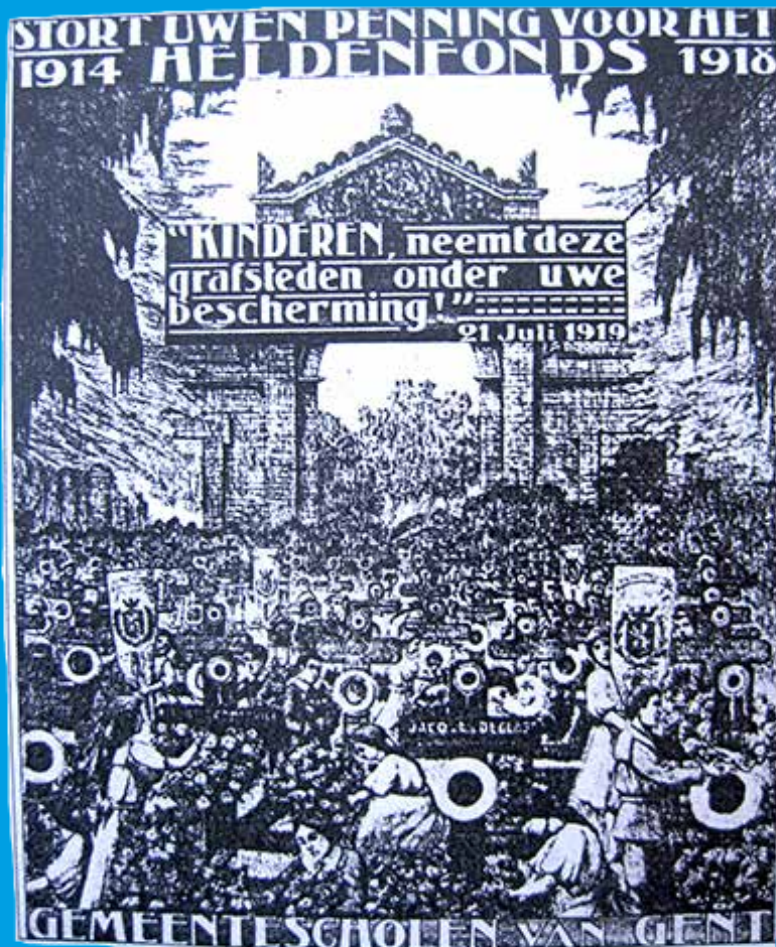

Stop 4

Westerbegraafplaats Belgen

Op het Belgische ereplein rusten de gesneuvelden en krijgsgevangenen onder uniforme grafstèles naar een ontwerp van de Brusselse architect Fernand Symons. De nabestaanden mochten kiezen tussen een leeuw of een kruisje als embleem. De kruisjes op de stèles zijn geen religieuze symbolen, maar verwijzen naar het lijden en het martelaarschap. Uit de sterfdata valt af te leiden dat de meeste slachtoffers vielen tijdens het begin- en het eindoffensief.

Affiche geldinzameling

Op dit perk liggen ook enkele vreemde eenden in de Belgische bijt. Rubin Arontchick (rij 2- graf 34) werd geboren in het Russische Charkov (dat vandaag in Oekraïne ligt). Sloeg de joodse familie Arontchick op de vlucht voor de talrijke pogroms (gewelddadige aanvallen tegen joden)? Of droomde ze van een beter leven in de Verenigde Staten maar mislukten de emigratieplannen?

Één ding is zeker. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog meldde Rubin Arontchick zich als oorlogsvrijwilliger bij het Belgische leger. Hij werd ingelijfd bij het 3de regiment van de Jagers te voet. Hij overleed al op 7 september 1914 en ontving postuum zijn medailles voor bewezen diensten.

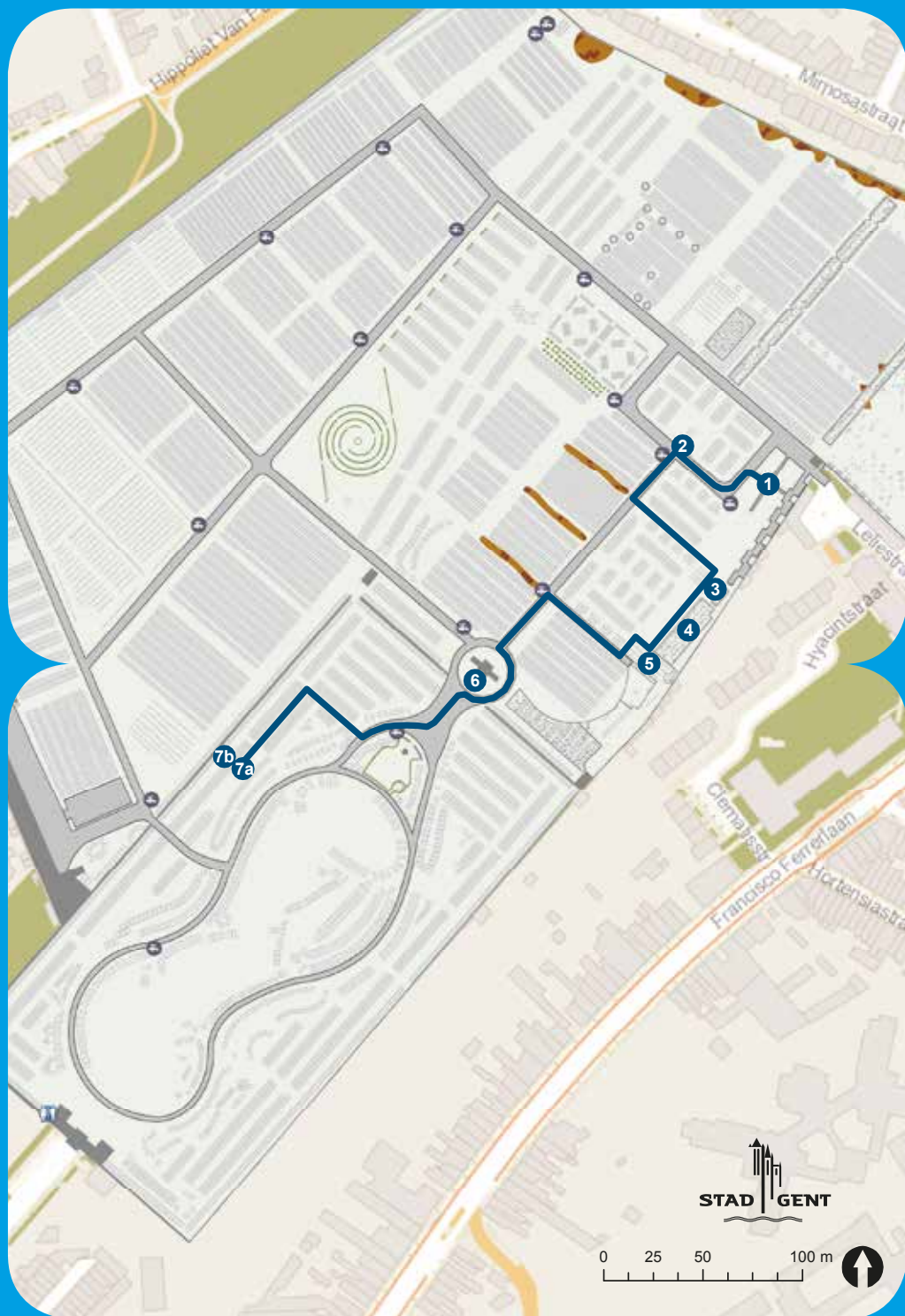
In tegenstelling tot Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk had België beslist om geen koloniale strijdkrachten in te zetten op haar eigen grondgebied. Toch streden 27 Congolezen in Belgisch uniform mee in de modder van het IJzerfront.

Deze jonge mannen waren in ons land terechtgekomen als hulpje van een koloniale familie, als student of als matroos bij de Compagnie Maritime Belge. 11 van hen stierven voor België.

Jean Jacques Ilanga (rij 1- graf 22) zag het levenslicht in 1894 in Coquilhatville, het huidige Mbandaka. Hij bood zich als vrijwilliger aan in het wervingsbureau in Brussel. De belofte dat hij na de oorlog in België zou mogen blijven om er te studeren, trok hem definitief over de streep. Hij werd ingedeeld bij een eliteregiment, het eerste regiment grenadiers – 2de bataljon/ 1ste compagnie. Het regiment werd ingezet in de loopgraven van de IJzer en Jean Jaques werd er krijgsgevangen genomen. Hij overleed aan tuberculose op 11 juni 1916.

Na de oorlog werd er bij de leerlingen van de Gentse gemeentescholen geld ingezameld voor het heldenfonds. Met het opgehaalde bedrag werd een bronzen plaat naar een ontwerp van Pierre Tavenier bekostigd. De plaat werd onthuld op 21 juli 1919.

Stop 5

Westerbegraafplaats Commonwealth

Op dit stukje Britse bodem rusten 86 Commonwealthdoden, waaronder 8 Canadezen. Later werden op het aanpalende perceel de doden uit de Tweede Wereldoorlog bijgezet.

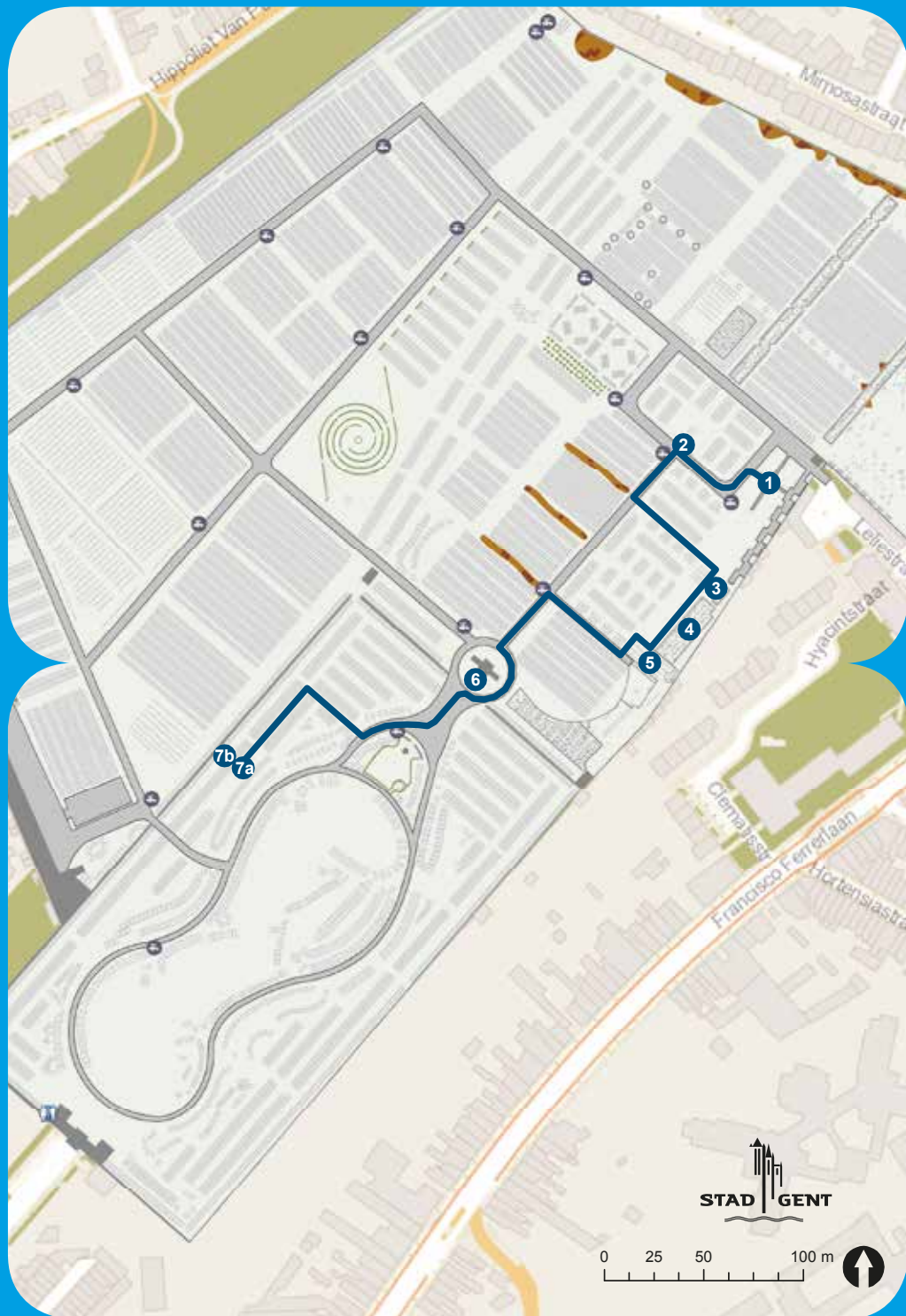
Ook 2 piloten vonden er een laatste rustplaats: piloot Cecil Richard Blagrove (B- graf 1A), 20 jaar oud, en zijn mecanicien 2de klasse J.F. Milne (A- graf 1A). Beiden waren verbonden aan de 5th Wing, die was gestationeerd in Duinkerke. Tijdens een luchtgevecht boven de haven van Brugge op 7 februari 1917 werden ze door Vize-Flugmeister Wirtz in Roksem uit de lucht geplukt. Ze overleefden de val niet.

De Britten waren de enigen die al tijdens de oorlog bezig waren met de aanleg van hun begraafplaatsen. In 1917 richtten ze de Imperial War Graves Commission op. Die commissie stelde de richtlijnen op voor de militaire Commonwealth-begraafplaatsen, die na de oorlog zouden worden aangelegd. De Britten hadden er veel geld voor over om hun doden eervol te begraven. Zo werden massagraven niet toegestaan. Elke soldaat had recht op een individueel graf met een grafsteen die individueel gekapt werd uit natuursteen. Voor de vermisten zou er een monumentaal herdenkingsmonument gecreëerd worden: de Menenpoort in Ieper. De lichamen werden ook niet verzameld op enkele grote dodenakkers, ze werden begraven op de plaats waar ze gesneuveld waren.

Op deze kerkhoven mochten er geen triomftekens te zien zijn, de oorlog mocht niet opgehemeld worden. Het geheel moest sober en klassiek maar toch indrukwekkend ogen.

De vaste elementen van zo'n Britse begraafplaats zijn het ereveld met de grafstenen en het herdenkingskruis. Vanaf 1000 graven werd er ook een tempelachtige constructie opgetrokken, naast een 'stone of remembrance' of gedenksteen in altaarvorm.

Stop 6

Westerbegraafplaats Monument WO I

In 1922 schreef de Stad Gent een wedstrijd uit voor een monument dat zou worden opgericht ter herinnering aan de gesneuvelde, geallieerde soldaten van de Eerste Wereldoorlog. Het monument met architecturale eigenschappen moest het perspectief afsluiten vanuit de grote toegangspoort aan Palinghuizen. Beeldhouwer Carl de Cock haalde de opdracht binnen. Het oorlogsgedenkteken werd op 26 oktober 1924 in aanwezigheid van koning Albert I plechtig ingehuldigd.

De 4 reliëfs stellen de geallieerde legers voor. Italië was oorspronkelijk een bondgenoot van Oostenrijk-Hongarije en Duitsland. Het stelde zich neutraal op toen de oorlog uitbrak. Op 23 mei 1915 verklaarde het land de oorlog aan Oostenrijk-Hongarije, in augustus 1916 ook aan Duitsland. In de periode 1915-1917 leverden de Italianen zwaar slag tijdens de verschillende veldslagen van de Isonzo. Een allegorische vrouw die een hoed met veren en een toorts draagt, symboliseert Italië.

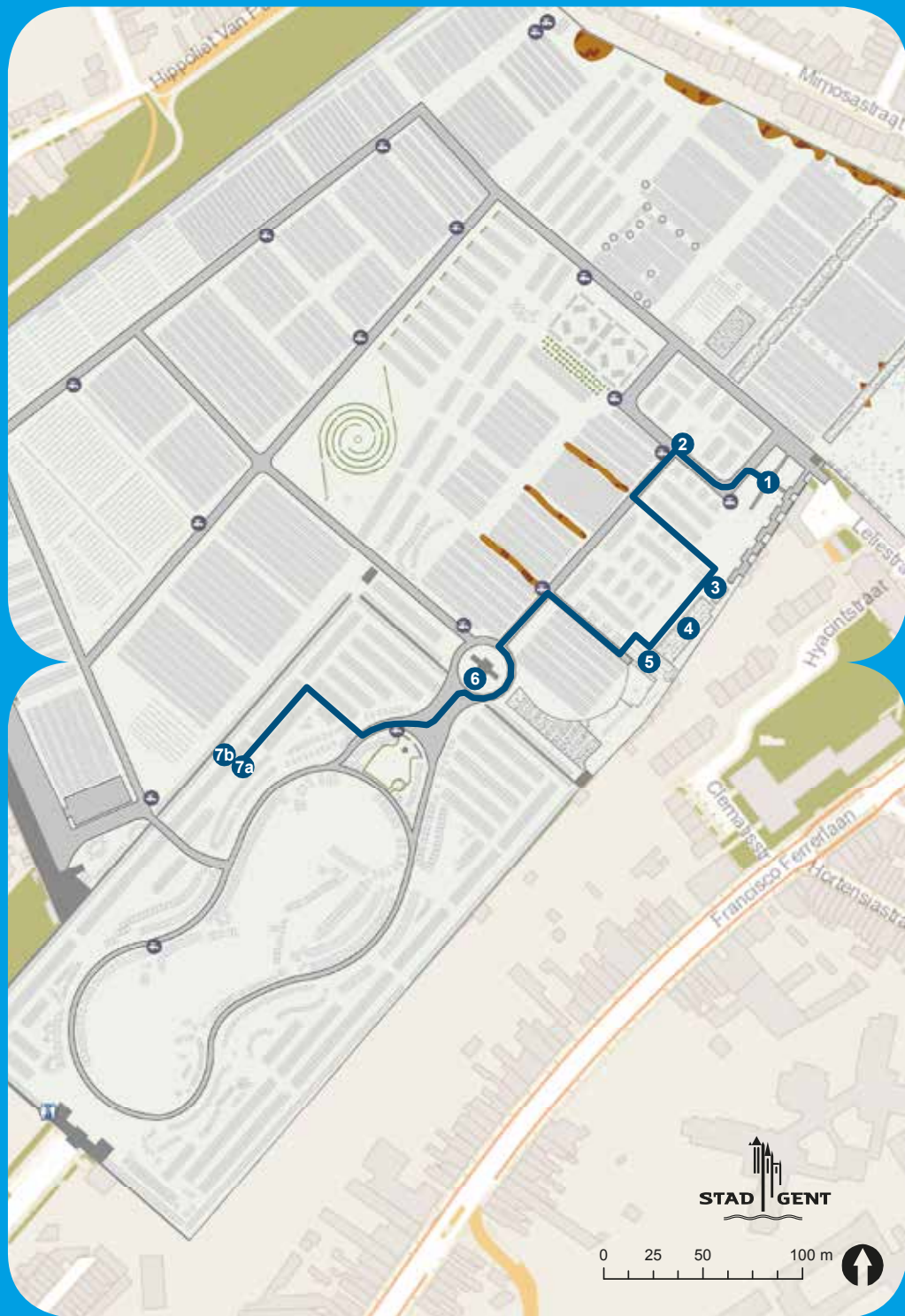
De Britse Royal Navy bond op de Noordzee de strijd aan met de Duitse duikboten. De Ierse harp, de Engelse gaande leeuw en de Schotse klimmende leeuw verwijzen naar het Verenigd koninkrijk. De dame met de vis, de kruik, de drietand en het rad bewijst de heerschappij van de Commonwealth over de oceanen.

De Belgen komen uit de modderhel van de IJzer. De moedeloosheid staat op hun gezichten te lezen.

De Fransen tonen wilskracht en strijdvaardigheid. Met het pistool in de hand en een bajonet op het geweer zijn ze bereid het man-tegen-mangevecht aan te gaan. Hier wordt de slag bij Verdun herdacht, waar het motto 'ils ne passeront pas' werd gescandeerd.

De vrouw met de gebroken ketens en de vrouw met de weegschaal symboliseren de vrijheid en de gerechtigheid.

Na de Tweede Wereldoorlog werd ook de datum 1940-1945 op het monument aangebracht, zodat het een herinnering aan beide wereldoorlogen werd. Maar er was één probleem: Italië behoorde tijdens de Tweede Wereldoorlog tot het andere kamp. Vandaar dat alle herdenkingsplechtigheden zich nu afspelen buiten het zicht van het Italiëreliëf.

Stop 7

Westerbegraafplaats
Slachtoffers in privé-kelders

Grafmonument Raoul Snoeck

Grafmonument familie De Schepper

7A RAOUL SNOECK kelder 1285

Raoul Snoeck werd in Gent geboren als telg van de beroemde uitgeverfamilie. Hij behoorde tot de militie van 1913 en werd als gewoon soldaat ingedeeld bij het 2de linieregiment. Op 3 augustus 1914, aan de vooravond van de oorlog, meldde hij zich aan in de Leopoldskazerne. Vandaar marcheerde hij met de andere opgeroepen al zingend richting Sint-Pietersstation, waar ze met beestewagens richting front vervoerd werden. Raoul kreeg zijn vuurdoop op 18 augustus 1914 in Sint-Margriete-Houtem. Na de val van de Antwerpse fortengordel kwam hij in de loopgraven van de IJzer terecht. Tijdens zijn 42 maanden durende frontcarrière hield hij trouw een dagboek bij, dat na de oorlog gepubliceerd werd. Als haantje-de-voorste en waaghals werd hij in augustus 1915 tweemaal met verwondingen op herstelverlof in Frankrijk gestuurd. In maart 1916 keerde hij naar de IJzervlakte terug. Op 28 september 1918 sneuvelde hij in Klerken bij de bestorming van de Duitse linies. Na de oorlog werd zijn stoffelijk overschot naar de familiekerk overgebracht.

Raoul Snoeck

7B FAMILIE DE SCHEPPER – NIFFLE kelder 1258

Vanaf 1917 bombardeerden de geallieerden regelmatig Gentse strategische doelwitten. Tijdens de nacht van 18 augustus 2017, rond 23 uur, werd de luchthaven van Mariakerke geïsoleerd. Het Duits afweergeschut, opgesteld in Sint-Amandsberg, schoot meteen in actie. De Brugse Poort deelde in de brokken en kreeg het zwaar te verduren. In de Bevrijdingslaan werd een ware ravage aangericht. Het huis van de familie de Schepper werd zo goed als met de grond gelijk gemaakt. De vrouw, Emma Niffle, raakte onder het puin bedolven en verloor daarbij het leven. Het grafmonument werd opgericht met restanten van de vernielde woning.